

NARMAs Vårkonferanse 2023

Forskningsstøtte i uforutsigbare tider. NARMA 10 år

Sesjon: Forskningsetikk

Sesjonsansvarlige: Ingse Noremsaune, UiO

De nasjonale
forskningsetiske
komiteene

Veileder for institusjonenes arbeid med forskningsetikk

NARMA 22. mars 2023

Vidar Enebakk, FEK/NESH

Bakgrunn for veilederen

Implementering av forskningsetikkloven (2007, 2017)

Utviklingen internasjonalt

- Research Ethics (RE)
- Research Misconduct (RM)
- Research Integrity (RI)

Riksrevisjonens rapport (2021)

Forskningsetikken

Forskningsetikkloven (2007, 2017)

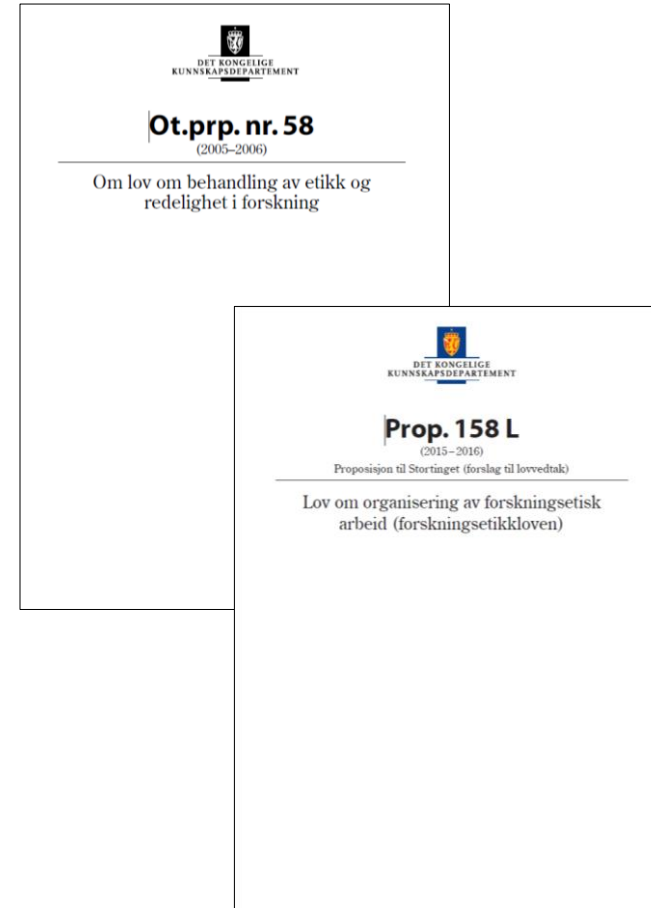
Ot.prp. nr. 58 (2005–2006)

Om lov om behandling av
etikk og redelighet i forskning

Prop. 158 L (2015–2016)

Lov om organisering av
forskningsetisk arbeid

≈ Behandling av uredelighetssaker

Hvordan arbeide for god forskningsetikk

5.1 Fremme god forskningsetikk

5.2 Behandle mulige brudd på forskningsetiske normer

5.2.1 Generelt om uredelighetssaker

5.2.2 Vitenskapelig uredelighet

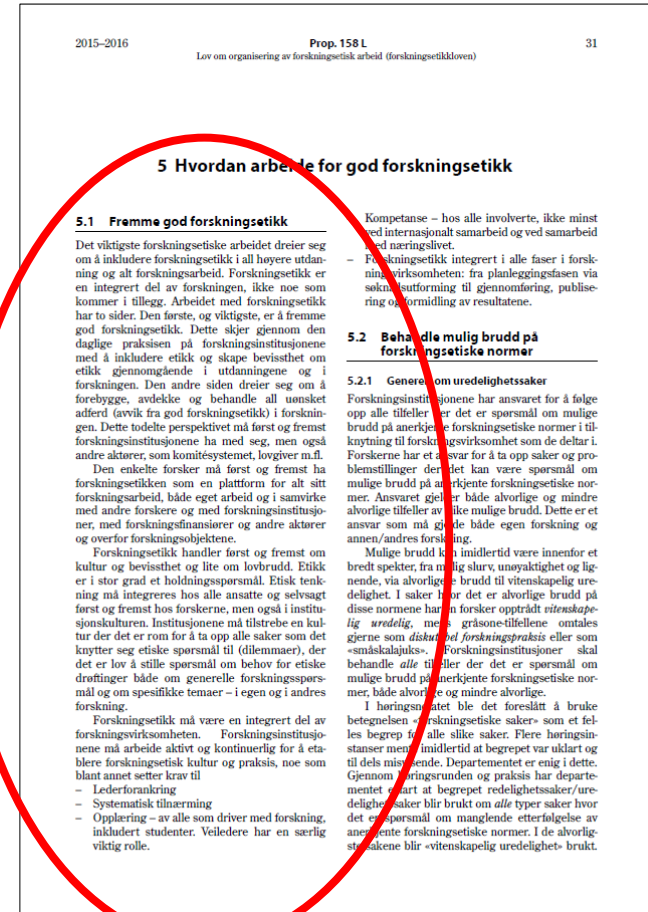
5.2.2.1 Innledning

5.2.2.2 Endringer av definisjonen av vitenskapelig uredelighet

5.2.2.3 Fabrikkering, forfalskning, plagiat og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer (de objektive kriteriene)

5.2.2.4 Forsettlig eller grovt uaktsom handling (de subjektive kriteriene)

5.2.2.5 Kravet om klar sannsynlighetsovervekt

«Blindsonen»

 LOVDATA

 Søk etter lover, forskrifter, dommer, stortingsvedtak, ta

Søk

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (

 Innholdsfortegnelse ▼

 Lovens forskrifter

§ 5. *Krav til forskningsinstitusjoner*

Forskningsinstitusjoner er offentlige eller private institusjoner som har forskning som en av sine hovedoppgaver.

Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

- a. nødvendig opplæring av kandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer og
- b. at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.

§ 6. *Håndtering av forskningsetiske saker ved forskningsinstitusjoner*

c. å bygge og vedlikeholde en sterk forskningsetisk kultur.

§ 6. *Behandling av uredelighetssaker ved forskningsinstitusjoner*

Forskningsinstitusjoner har ansvar for å behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

[Forvaltningsloven kapittel IV](#) og V gjelder for disse sakene.

Forskningsinstitusjoner skal ha et redelighetsutvalg. Utvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning, forskningsetikk og jus. Utvalget skal ha minst ett medlem som ikke er ansatt ved institusjonen.

Forskningsinstitusjoner skal fastsette retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Retningslinjene skal også angi når det som ledd i behandlingen av slike saker skal innhentes en uttalelse fra

Veileder – utkast (sept. 2022)

Innledning

Begrepsavklaring

1. God vitenskapelig praksis
 2. Forskningsetiske spørsmål
 3. Forskningsetiske saker
 4. Uredelighetssaker
- Roller, ressurser og referanser

Prosess (høsten 2022)

- Innspill fra Forskningsetisk forum
- Møter med ulike institusjoner
- Internasjonal forankring
- Dialog med Granskningsutvalget

Veiledert (mars 2023)

Innledning

1. Undervisning og opplæring
2. Veileders ansvar
3. Forskerfellesskapet
4. Forskerstøtte
5. Forskningsledere
6. Forskningsetiske råd og utvalg
7. Vitenskapsombud
8. Institusjonsledelsen
9. Samarbeid med andre aktører
10. Behandling av uredelighetsaker

Relevant lovverk

Ressurser og referanser

10. Behandling av uredelighetssaker

En sak om et mulig brudd, skal behandles som en uredelighetssak. Institusjonene må utvikle gode rutiner og ressurser for dette arbeidet.

Bakgrunn

Internasjonalt har det siden 1990-tallet vært fokus på avvik fra god vitenskapelig praksis, omtalt som *scientific misconduct*. De mest alvorlige bruddene er definert som *Fabrication, Falsification and Plagiarism* (FFP). Senere har fokus dreid mot den såkalte «gråsonen», de mindre alvorlige men langt mer utbredte *Questionable Research Practices* (QRP), for eksempel knyttet til medforfatterskap og interessekonflikter. Ulike land har utviklet ulike begreper og praksiser får å håndtere slike saker. I USA, Danmark og Norge er behandlingen regulert i lov.

Det nasjonale Granskingsutvalget (GRU) skal bistå institusjonene i deres arbeid med å behandle mulige brudd. GRU kan bistå med veiledning og er klageinstans for lokale saker hvor det er konkludert med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Institusjonene skal rapportere saker om mulige alvorlige brudd til GRU.

Forskningsetikkløven angir institusjonenes ansvar (§ 6) og definerer «vitenskapelig uredelighet» (§ 8). Forskningsinstitusjonene skal behandle mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer og må klargjøre hvor og hvordan uredelighetssaker skal behandles. (se vedlegg)

Forskningsetikkløven

Institusjonene skal behandle mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer, de skal ha redelighetsvalg, de skal fastsette retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd, og de skal rapportere saker om mulige alvorlige brudd til det nasjonale granskingsutvalget. (§ 6)

Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som er begått forsøttlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning. (§ 8)

Institusjonens ansvar

Institusjoner må utvikle gode ressurser og rutiner for behandling av uredelighetssaker. Det handler om å forebygge, avdekke og behandle all uønsket adferd i forskningen. Dersom en sak dreier seg om et mulig brudd, skal den behandles som en uredelighetssak.

Institusjoner må unngå feilbehandling og forskjellsbehandling. Bare et fåtall forskningsetiske saker er uredelighetssaker, og bare et fåtall uredelighetssaker dreier seg om vitenskapelig uredelighet. «Vitenskapelig uredelighet» omfatter de alvorlige bruddene, mens «uredelighet» omfatter mindre alvorlige brudd, også omtalt som gråsonetilfeller, småskalajuks og diskutabel forskningspraksis. Fellesnevneren er at det dreier seg om brudd, og det sentrale spørsmålet er hvorvidt det er alvorlig eller mindre alvorlig.

Institusjoner i Norge har organisert arbeidet på forskjellige måter, og Universitetet i Agder (UiA) har utviklet en interessant modell: Et forskningsetisk spørsmål må først drøftes i forskerfellesskapet. Ved behov varsles dekan, som forsøker å løse saken med dialog. Dersom det ikke går, må dekan forsøke å løse saken formelt i en rapport. Dersom heller ikke dette fører frem, oversendes saken til UiAs forskningsetiske utvalg i tråd med lovens krav for behandling av uredelighetssaker. På den måten sikres en forsvarlig forankring av den forskningsetiske saken i fagmiljøet, før saken eventuelt løftes til institusjonelt nivå som en uredelighetssak.

Ressurser

- Vinther, T., V. Enebak og J. Hølen (red.), *Vitenskapelig (u)redelighet*. Oslo 2017.
- [Lov om organisering av forskningsetisk arbeid \(forskningsetikkløven\)](#)
- [Prop. 158 L \(2015–2016\) Lov om organisering av forskningsetiske arbeid \(forskningsetikkløven\)](#)
- [Ot.prp. nr. 58 \(2005–2006\) Om lov om behandling av etikk og redelighet i forskning.](#)
- ENRIO, *Recommendations for the Investigation of Research Misconduct*. Brussel 2019.
- UK RIO, *Procedure for the Investigation of Misconduct in Research*. London 2008/2023.

De nasjonale
forskningsetiske
komiteene

Takk for oppmerksomheten!

E-post: vidar.enebakk@forskningsetikk.no

www.forskningsetikk.no